

Izhaja
enkrat
na mesec
in sicer
početkom
meseca.

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET.

Naroča se
pri upravi
v Ljubljani,
Poštni
predal 290.

Naročnina za celo leto 12 Din.

V Ljubljani, 1. decembra 1932.

Posamezna številka 1:50 Din.
Za inozemstvo 2 Din.

Družba in otrok.

Tovarišice, sodružice!

Vašemu vabilu se z veseljem odzivam; v čast mi je bil Vaš poziv in to tembolj, ker ste me pozvale, da Vam predavam o enem izmed najbolj perečih vprašanj, kateremu se vse premalo posvečamo in o katerem vse premalo razmišljamo, o vprašanju otroka. To vprašanje je temeljno vprašanje vsake družbe, otroci so vir, ki družbo stalno pomlaja in obnavlja, iz njihovih vrst rastejo sile novega življenja, oni so bodoča generacija, bodoče pokolenje. Zanje bo zorelo, kar bomo sejali. Če bomo dobri delavci, če bomo dobro zorili zemljo, jo dobro pripravili, zvesto sejali, bo to polje obrodilo stoteren, blagoslovljen sad in bo v radost in veselje naših otrok. Vse žene, zlasti še matere bodo storile vse, bodo žrtvovale svojo srčno kri v borbi za srečo otrok, ki so jih v trpljenju in samopozabi rodile, dojile in vzgajale, to njihovo težko delo bo obžarjeno z upanjem, radostjo in vero v boljšo bodočnost.

Kaj je storiti, v kateri smeri moramo delati, da bo naše delo koristno in uspešno, kaj je glavna zahteva, ki jo moramo imeti pred očmi, če hočemo prav odgovoriti na vsa ta vprašanja?

Prvo in glavno, česar se moramo zavedati je:

Otrok ima pravico zahtevati

1. da je radostno sprejet novi član družbe,
2. da so ustvarjeni vsi pogoji za njegov telesni in duševni čim najpopolnejši razvoj.

V teh dveh zahtevah se shajajo vsa delna poglavja otroškega vprašanja.

I. Če naj bo otrok radostno sprejet novi član družbe, morajo biti pogoji življenja bistveno drugačni, kakor so danes, ko razsajajo številne krize, redukcije, brezposelnost, ko izseljevanje v 10 letih stalno zavzema število 32.000, ko razsaja lakota, mraz, bolezen. Če se borimo za to, da

je prvi otrokov korak v življenje vesel, se moramo zavedati, da se moramo boriti za izpremembo teh življenjskih obupnih prilik, proti krizam, brezposelnosti, izseljevanju, kopičenju kapitala pri manjšini, proti pomanjkanju večine. Tako se borba za otroka v svojem temelju družbi z borbo za novo življenje vsega človeštva, z borbo proletarijata za novo družbo.

II. Če naj otrok duševno in telesno uspeva, morajo biti za to ustvarjeni vsi predpogoji. Boriti se moramo torej za:

1. Zaščito matere.
2. Organizacijo gospodinjstva in vzgoje.
3. Šolstvo, ki bo v skladu z našimi težnjami.

1. Žena ima v družbi, kakor vsak član človeške družbe, dolžnost, sodelovati v borbi z naravo, življenjem, sodelovati pri produkcijskem procesu, a poleg tega jo čaka še težka naloga: roditi, negovati in vzgajati otroke. V vsej zgodovini je jasno vidno, da je žena vedno opravljala oboje, le da je bilo vsled drugačnih socialnih in gospodarskih prilik, vršeno oboje na istem kraju. Kakor je čevljar delal nekoč en sam čevljar več dni, v svojem stanovanju oz. delavnici, in jih danes s pomočjo moderne tehnike izvrši v enem dnevu stroj sto in sto v tovarni, prav isto se dogaja z gospodinjstvom, ki se iz enodružinskega izpreminja v kolektivno, — seveda mnogo, mnogo počasneje kakor ostalo. Ker bo to gospodinjstvo delo čim dalje bolj organizirano, bo ženino delo rabila družba izven gospodinjstva, v kakem drugem poklicu, ki ne bo izključno gospodinjški. — Ker pa je druga ženina naloga skrbeti za potomstvo, ji bo to družba čim bolj olajšala.

Prevzeti mora skrb za zaščito mater

- a) pred in po porodu,
- b) v vsej dobi dojenja,
- c) zaščito pred prepogosto zanositvijo, kar je potomstvu škodljivo. Od vsakoletnega poroda izčrpana

mati, ne more roditi krepkih, zdravih in veselih otrok.

2. Tu pa se ne smemo ustaviti s svojimi zahtevami, temveč moramo poseči še dalje. Če je ženi odkazano delo izven doma, kar je pri sedanjem razvoju gospodinjstva neobhodno in neizbežno, mora družba poskrbeti za to, da bo otrok imel vso nego, vzgojo in oskrbo, in sicer najboljše, ki je sploh mogoča, v najvišji meri skrbno, kakor bi mu jo mogla nuditi odsotna mati. Zato je naloga družbe, da vzgoji armado strokovno, zdravniško in pedagoško naobraženih in izvežbanih odličnih moči in ustvari vse predpogoje, da bo taka vzgoja, nega in oskrba otrok mogoča. Skrb za stanovanje, gospodinjstvo samo po sebi odpade, vse naj je družabno organizirano. Danes sicer še imamo enodružinska gospodinjstva. Toda, kakor je razvidno iz statistike (v Uratnikovi knjigi: Prebivalstvo in gospodarstvo Slovenije, 1930) l. 1921, je teh le toliko, da pride na eno gospodinjstvo 489.6 prebivalcev. To se pravi: ta sistem enodružinskih gospodinjstev (ki obsega na splošno 5—20 članov) je nezadosten. Med ljudmi, ki si morejo ustvariti lastno gospodinjstvo, vlada razmerje 1:489.6. Jasno je, da potrebam večine prebivalstva s tem ni ustrezno.

Če si ogledamo stanovanja, vidimo, da so nezadostna. Privatna podjetnost in inicijativa ne zadošča, ni dovolj velika in ni sposobna ustvariti in priboriti dobrino zdravega, higijeničnega in lepega stanovanja vsemu prebivalstvu. Da to doseže, mora stanovanjsko vprašanje rešiti popolnoma le organizacija družbe.

Zahteva po boljši in temeljitejši negi in oskrbi otrok je prav tako važna. Sicer se je umrljivost od leta 1911 znatno zmanjšala. Na tisoč prebivalcev je prišlo 1911 na 100 ljudi 23.6 smrtnih slučajev, v letu 1924 samo 17.2. To je pripisati napredovanju zdravniške vede in pa izboljšanju higijenskih in socialnih prilik. Kljub temu je ravno število smrtnih slučajev med otroci še vedno največje, kar je

znak, da je nega, oskrba dojenčkov nezadostna v največji meri slej ko prej.

Umrlo je	1869	1880	1890	1900/10
— 9	104.649	114.381	124.526	125.711 134.487
10 — 20	86.919	88.250	96.843	104.601 111.524

Dolžnost družbe je, da skrbi za najboljše stanovanje, prehrano, nego in oskrbo otrok in vseh ljudi.

3. Končno nas zanima vprašanje šolstva. Vsi se danes zavedajo, da sedanji ustroj šolstva čisto ne ustreza zahtevam časa, zato kliče po reformi šolstva ni redko slišati, da, celo država sama dela take poizkuse. Prva zahteva je

1. zvišanje šolobveznosti, obenem zvišanje delovne zaščite do 18. leta. Točnih statistik o otroškem delu nimamo, že zato ne, ker je otroško delo do 14. leta prepovedano, da ga pa opravljajo otroci pod 14. letom, je jasno. V poljedelstvu, gospodinjstvu je pri nas polnoštevilno zastopstvo otrok, prav tako bi jih bilo najti v hišni industriji. Ali je sicer zaposlenih v industriji kaj otrok, iz naših statistik ni razvidno. V vsej Sloveniji je v vrtcih, šolah, tečajih 150.310 otrok (*»Slovenec«* 13. avg. 1932). (Učiteljic 2353, učiteljev 1409). Koliko teh otrok opravlja dvojno in trojno delo poleg svojega šolskega, obveznega, za enkrat ni bilo mogoče ugotoviti. Statistika za leto 1927 kaže sledeče:

Moški		Ženski
11 letnih	—	2
12 letnih	5	2
13 letnih	11	3
14 letnih	343	159
Skupaj	359	166
Skupaj moških in ženskih 525 ali 1/3 %.		
15 letnih	1862	785
16 letnih	2750	1262
17 letnih	3447	1650
18 letnih	3454	1673
Skupaj	11.872	5536

Skupaj moških in ženskih 17.408 ali ca. 20 %.

Število do 14 let je neznatno, ker ni ugotovljeno, celotno ugotovljeno število je 20 %, prav gotovo ga smemo vsaj podvojiti.

Ta naša zahteva po zvišanju šolobveznosti in delovne zaščite pa bo našla odpor predvsem v proletarskih vrstah, ker bi nje izvedba v sedanjem položaju proletarsko družino močno prizadela. Vzdrževanje otro-

ka do 18. leta je proletarcu skoraj nemogoče, na drugi strani pa bi odpadel zaslužek otrok, ki bi bil sedaj še celo zelo občuten. Vendar moramo tu poudariti: Proletarec ne sme pričakovati izboljšanja svojega položaja od otrok, ampak mora sam, s svojim delom in zavednostjo graditi nove temelje za boljšo bodočnost sebi in svojim otrokom.

2. Zahtevati moramo popolno **odpravo telesne kazni**, ker je škodljiva zdravemu telesnemu razvoju otroka in tudi duševnemu, kakor tudi otroško delo ovira rast in razvoj in ima za posledico, da imamo končno pred seboj bolan, šibak in neodporen rod, ki bi moral biti močan, zdrav in žilav.

3. Tretja zahteva je reforma šolstva in sicer

a) **notranja reorganizacija šolstva**,
b) **pritegnitev šole v sodelovanje z javnim delom** (poznanje industrije, vrtnarstva, poljedelstva, sploh produkcije,

c) **vzgojanje k socialno koristnemu delu.**

To bi bili v glavnem vidiki, ki nas pri otroškem vprašanju zanimajo in zahteve, ki se jih moramo zavedati in se zanje boriti. Z osnovo vsega našega spoznanja zaključuje svoj referat:

Usoda proletarske mladine niso spanje in sanjarjenje, temveč boj, ki ga družabni red in njegova organizirana sila nalaga. Proletarski rod je rojen za najtršo borbo z življenjem, boj je njegova usoda, zato ga moramo pripraviti, usposobiti in vzgojiti za boj z življenjem, če naj v njem ne podleže, ampak gre lepši in srečnejši bodočnosti nasproti.

Potreba ženske izobrazbe.

Človek je postavljen v življenje, postavljen je v svet — vprašanje, ki je zanj najbolj pereče in najvažnejše je, kako bo živel in uspeval. Postavljen je človek v naravo in v njej si mora priboriti svoj obstanek. Vsa zgodovina človeštva je pravzaprav zgodovina tega boja od prvih, najprimitivnejših, najenostavnejših početkov, do danes, do naših dni, ko si je tehnika skoro osvojila naravo, ko se je človek povzpela v vrtoč glave višine. Vsa zgodovina človeštva pravzaprav ni drugega, kakor zgodovina človekovih obrambnih sredstev proti naturi, zgodovina tehnike. In kakor nam je danes povsem jasno, da se je izpremenila tehnika, da imamo od enostavnega orodja prvega človeka do današnjih kompliciranih tehničnih naprav velikansko razdaljo, da je tehnika naše dobe takšna, kakor še

ni bila nikdar, prav tako nam bo jasno, da se razvija celotno življenje človeštva, da ne obstane nikdar na isti točki, da doba ni enaka dobi, da je življenje človeštva podvrženo večni izpremembi, da vsaka doba prinaša svoje, čisto določene naloge, in nove probleme. Gospodarski razvoj življenja, ki je obenem zgodovinski razvoj, je prinesel naši dobi novo tehniko, z njo sam ob sebi umeven nov način življenja, nov način in novo tehniko in organizacijo dela, nove naloge in nova vprašanja. Naš svet je nov svet, zato potrebuje novih delovnih moči, potrebuje novega človeka. Čim boljša sredstva ima človek v rokah, čim več jih ima v boju s naravo, tem bolj uspešen je njegov boj z njo, tem boljše je lahko njegovo življenje. Da pa je to mogoče, je potrebno sodelovanje vseh ljudi, vseh narodov za skupne cilje, za srečnejše življenje bodočih dni. Predvsem je borba, ki jo morajo voditi, borba za novo organizacijo gospodarstva, borba za socializacijo vseh pridobitev moderne družbe, to je, vse dobrine, ki jih nudi moderna civilizacija, je treba razširiti do poslednjega člana človeške družbe.

Vprašanje, ki zadeva danes nas, je, kakšno je stališče žene v tej dobi, kako je z njo, kakšne so naloge, ki jo čakajo. Da si nekoliko osvetlimo to vprašanje, moramo zajeti nekoliko zgodovine. Žena je vedno, v vseh dobah zgodovine, bila produktiven, pridobiten član človeške družbe, da si je vedno tudi izvrševala svojo posebno žensko nalogo — bila je mati bodočega rodu.

Z razvojem privatne lastnine je vedno bolj vstajala in se utrjevala oblika družine, socialne in gospodarske ednote, ki je bila do nedavna resnična celica družbe, a ki ravno v procesu zadnjega razvoja razpada. Žena je bila član te enote, te celice, zato je njen razvoj tesno zvezan s tem dogajanjem. Socialno je bila to vez produktivne, pridobitne ednote, ki je bila zgrajena na temelju krvnega sorodstva — staršev in otrok in privatne lastnine. Važno je to, da ta fevdalna družina, prvotno pridobitna, produktivna enota — pridobiva, producira vsaj vse to, kar sama potrebuje prvotno, (hrano, obleko, obutev, orodje) kasneje pridobiva še vedno, toda ne vsega, in zamenjava, končno, v dobi denarnega gospodarstva prodaja in kupuje. Z denarnim gospodarstvom je nastopila doba meščanstva, ki je s svojo znanostjo prineslo velikanski razvoj tehnike in s tem izre-membo vseh življenjskih prilik. Pridobitna, produktivna enota je postala tovarna (v širokem smislu te besede), tovarna je postala celica, os-

novna enota družbe. Družina ni več gospodarska enota, družina, ki je po svoji obliki ostala še stara družina, ki temelji še vedno na krvnem sorodstvu in privatni lastnini, in je označena v vseh evropskih zakonikih, ki temeljijo na Napoleonovem zakoniku, — ta družina ne pridobiva več, ni več produktivna, marveč le konzumira, sprejema. Najjasneje vidno je to v delavski družini. Tudi žena ne ostaja več doma, gospodarstvo sveta se je izpremenilo, tudi žena si išče, si mora iskati, če hoče živeti, delo v novi gospodarski celici, v novi enoti, — v tovarni. Razpad družine, o katerem zadnje čase tako veliko slišimo, ta razpad družine ima v gospodarstvu svoje korenine in svoj izvor. Da ta razvoj ni prizanesel ženi, ki je kakor mož, sestavni del družbe, je jasno. Tu pa je potrebno, da se ozremo še na eno stran tega zgodovinskega razvoja, to je na socialno. Mož je bil v fevdalni družbi lastnik imetja, zato je postala žena z otroci del njegove privatne lastnine. On je bil lastnik, torej delodajalec, vsi ostali, z ženo vred, so bili delojemalci, le da je žena imela nalogo roditi legitimne potomce in se je vsled tega njen položaj od slučaja do slučaja izpreminjal. To razmerje je v današnji meščanski družbi rodilo odpor — žensko gibanje, katerega cilj je, priboriti ženam iste javnopravne pravice kakor jih imajo moške.

Če si v prerezu ogledamo današnjo družbo, vidimo, da razpada v glavnem v meščanstvo, posedujoči razred, to je razred, ki razpolaga s produktivnimi sredstvi: surovinami, zemljo, stroji, na drugi strani proletarijat, ki razpolaga edino in le z delom svojih rok. Če na trgu za svoje delo ne najde kupca, je predan poginu. — Med meščanstvom in proletarijatom imamo razred malomeščanov, to je intelektualcev, uradnikov, malih obrtnikov, itd. — ki vsebuje znake obeh zgorajšnjih razredov: z delom in sem in tam z malimi sredstvi. Če si sedaj pogledamo ustanovo rodbine v vseh treh razredih, nam je jasno, da je najhitrejši in najobčutljivejši razvoj doživela proletarska družina. Ta že davno več ne producira, temveč izključno konzumira, sprejema, zato je vse svoje člane napolnila v delo izven hiše. Tudi žena je že davno zaposlena v tovarni. Rodbina je v proletarskem razredu že davno prenehala biti gospodarska celica družbe. Čim bolj se malomeščanstvo proletarizira, tem hitrejši je ta razvoj tudi tam. Pri meščanskem, vladajočem razredu, pa je razvoj počasnejši, tudi ga skušajo z vso silo zavirati, kajti res je: z razpadom

družine bo sama ob sebi razpadla meščanska družba. Da je v razkroju, da podlega tudi ona novemu gospodarskemu razvoju, za to je znamenje žensko gibanje.

Kakšno je v tem pogledu stališče proletarke in malomeščanke? Proletarka se točno zaveda, da bi ji borba za javnopravno izenačenje z moškim ničesar ne mogla nuditi. Kajti tudi proletarčevo življenje ni prav nič drugačno od proletarkinega, vso bedo in pomanjkanje delita, le eno je, kjer bi proletarke imele stik z meščanskimi zahtevami — žensko delo je slabše plačano kakor moško. Toda proletarke se zavedajo: **če bi prenehale razredne razlike, če bi ne bilo posedujočih in delovnih ljudi, bi tudi zanje same ob sebi, skoraj mimogrede, odpadle prav vse socialne razlike z možmi.** Zato se njih borba ne priključuje borbi meščanskih žena, marveč borbi mož za odpravo socialnih nasprotij in dosego enakomerne organizacije gospodarstva.

Zakaj je torej ženi potrebna izobrazba, zakaj je izobrazba potrebna predvsem proletarski ženi, ki je pripadnica (pridobitnega) produktivnega razreda? Tudi danes mora biti žena produktiven član človeške družbe, tudi danes se mora, in se tudi udeležuje kolektivnega dela v novi gospodarski enoti, novi celici družbe, tovarni. To pa more uspešno le tedaj, če dobro pozna svojo nalogo in svojo okolico, družbo ter naravo. Kakor članici človeške družbe ji je potrebna izobrazba, to je spoznavanje in razumevanje vsega, kar jo obdaja.

Pred vsem ji je potrebno poznanje človeške družbe, v kateri se giblje in dela, potrebno ji je poznanje ustroja in organizacije družbe; zato se mora nujno seznaniti z družabno vedo ali sociologijo. Prav tako se mora seznaniti z življenjem človeškega rodu od prvih početkov do naših dni, seznaniti se mora z zgodovino.

Človek se mora boriti z naravo za svoj obstoj, zato je nujno, da jo pozna, da razume naravne sile, ki se zde nepoučenemu tajne in zagone, in jih vpleta v bajke — in jih zna pravilno ocenjevati in presoati. Tako mu postane jasno življenje narave in njegovo lastno s pomočjo naravoslovnih ved.

Slehnik se mora nekje udeleževati, mora delati. Toda svoje delo mora razumeti, ker le tako more delati čim najboljše. Zato mu je potrebna strokovna izobrazba. Seveda pa je potrebno, da žena točno pozna svoje ženske naloge, da je priprav-

ljena dobro na materinstvo v vsakem pogledu: higijenskem, negi, vzgojnem. Popolnoma napačno je mnenje, da je človeku potrebno le toliko izobrazbe, kolikor je nujno potrebuje za izvrševanje kakega dela. Obratno. Človeški organizem zahteva, potrebuje, če se naj pravilno razvija, vsestranske rasti, vsestranske zaposlitve. Zato je potrebno, da sleherni človek prejme največjo, najširšo in najpopolnejšo izobrazbo. Šele takrat mu bo mogoče razviti vse svoje sile v dobro človeški družbi — in, opravljal bo ono delo, za katero bo najbolj sposoben. Če bo taka izobrazba dostopna nekoč slehernemu poedincu, tedaj bo človeštvo doseglo, česar mi danes niti ne slutimo, kar se nam zdi kvečjemu še bajka. Seveda pa je to mogoče le tedaj, če bo gospodarsko življenje organizirano tako, da bo nudilo takemu življenju trdne in sigurne temelje. Čim bolj se bo razvijala tehnika, tembolj bo človek svoboden in bo svoje sile lahko posvečal sebi in svoji izpopolnitvi.

H koncu še vprašanje. Kakšne so naloge žene v novi družbi? Naloge žene v novi družbi so: biti zaveden člen celote, delati z vsemi silami za njen prospek, biti dobra in zvesta delavka, roditi otroke v zdravju in veselju, biti sotrudnica in tovarišica moža. Do tedaj pa, ko ženi še ni dano, kakor tudi ne možem, biti člani vesoljne človeške celote in delati skupno za skupne cilje srečnejšega življenja, je naloga žene prav v naših dneh temeljita samoizobrazba, ki jo bo usposobila za krepko bojovnico in močno zaveznico svojemu drugu in tovarišu v borbi za lepše in bolj vesele dni.

Z iskreno željo, da bi ta Vaša predavanja, ki smo jih nocoj pričele, imela resničen uspeh in odziv, in bi Vas navdušila še za nadaljnje izobraževalno delo med ženami, zaključujem svoj referat s pozivom odboru, da to delo resno nadaljuje in ga sistematično vrši. Predlagam, da bi v prihodnji seriji predavanj obdelali izbrana in najvažnejša poglavja iz družabnih ved (sociologije), dalje pregled svetovne zgodovine vsaj od francoske revolucije do danes. Upam, da bo ta Vaš krožek postal Vaša šola, Vaša lastna univerza, ki Vam bo nudila znanje, vsaj kolikor ga nujno rabite za svojo življenjsko borbo.

Spoštujmo otrokovo voljo!

Človekova volja bodi svobodna, močna in samostojna. V tem obstoja vrednost in veličina njegove osebe.

nosti. Vse vzgojno delo na človeku naj je podrejeno vzgoji volje. Doslej je način in cilj te vzgoje vedno narekovala potreba posejane razreda. Ker se je pa proletarijat prebudil k razredni zavesti in se bori za svoje razredne koristi, hočemo, da dorašča mladina v svoboden, krepak in samozavesten rod, ki mu je volja usmerjena k najvišjemu cilju: osvoboditev človeštva od bede, hlapčevstva in teme. Kdor oropa borca najvažnejšega orožja v tem boju: pogumne in odločne volje, greši težko na bodočnosti, napravi greh zoper sv. duha svobode in človečnosti. To naj si zapomni predvsem oni, ki še veruje v vsemogočnost poslušnosti v vzgoji.

Poslušnost je potrebna in koristna; toda pravno in pedagoško upravičena je le tedaj, kadar je posledica uvidevnosti in svobodnega sklepa. Izsiljena, nasilna, z odporom izkazana poslušnost kvari izobrazbo volje, škoduje razvoju osebnosti, napravi iz človeka neodločno lutko. Pustimo torej otroku svobodno, samostojno voljo, da jo bo z udejstvovanjem in vajo krepil in vežbal; ne prepovedujmo preveč, ne utesnimo neznosno otrokove samoodločbe, da ne postane suženj naših ukazov in naše samovolje. Otroku sme storiti vse, kar ne moti in kvari pravic ter blaginje drugih. Pomažimo mu, da spozna meje svoje volje, krepimo njegovo odločnost, da bo brzdal svojo voljo.

Ne zlomi, temveč ukloni!

Često vprašujejo matere, če imajo očetje prav, ko po navadi tako radi stró otrokovo samovoljo. Vprašanje je upravičeno, kajti v našem času splošnega discipliniranja, ne samo otrok, je močna, samozavestna volja dragocena. Samo zastavimo si ga vedno prekasno. Zlomiti nekaj moramo le tedaj, kadar je postalo prečvrsto, da bi se še dalo ukloniti. Da sploh moremo izpraševati po strenju volje, je vedno že pogrešek prve vzgoje, ki bi se morala začeti že v prvi uri otrokovega življenja. Dojenčkove volje ne smemo zlomiti, temveč usmerjati. Kdor pa iz udobnosti ali dobrodušnosti ustreza otrokovim neupravičenim željam, ta kupuje za četrto urico trenutnega pokoja nemirna in skrbna polna desetletja. Energična, samozavestna, močna, nezlomljiva volja se razvija tudi tam, kjer so starši znali usmerjati mlado voljo z najhrajšim in najlažjim protipritiskom.

Nestrljive matere.

Smejo li otroci samo en dan v letu živeti po svoji volji? Ali jih dnevno ne obkladamo in mučimo z

nepotrebnimi prepovedmi? Tega ne smejo storiti, ono naj puste. Začete igre morajo prekiniti iz ničevih razlogov, glasne igre so prepovedane, razposajene se zaključujejo sploh s tepežnico. Otroku hoče pomagati materi pri kuhi, perilu, pospravljanju. Takoj zabrani mati: Ti delaš samo nered! Posadi ga na pručico in mu zabaše usta s kosom kruha. Otroku naj sedi pri miru, ko mu vsaka žilica hrepeni po gibanju, preženemo ga v kot k punčki, baš ko je vzhichen odkril skledo vode. V sobi mora čepeti, uprav ko bi se najrajši igral zunaj na pesku. Desetkrat na dan se mu zmaliči ugodje v nerazpoloženje, gorečnost v brezdelje, radost v čemernost, delavnost v dolgočasje. In zakaj? Ker pač mati drugače hoče in ker tudi misli, da je napačno pustiti otroku njegovo voljo. Oče prav tako ne spoštuje otroka, ima samo drugačno metodo. Če je doma, naj stoji deca strumno od poslušnosti in rešpektu. Gorje onemu, ki poželi kaj drugega, kar oče zapové. Deček je iz dna srca ogorčen, ker ga od zanimive knjige vedno zopet kličejo, da gre očetu zdaj po časopis, zdaj po vžigalice itd. Seveda prinese, ker vé, da mora; prav gotovo pa nerad. Nikoli ne bo rad opravil tega, kar mu vsiljuje oče — samodržec.

O moralčnih povodcih.

Človek po navadi sovraži vse zapovedi in prepovedi. Rad dela po svoji glavi; če dvomiš, le vprašaj se, kako ti je pri srcu, če ti neprestano omejujejo svobodo z ukazi in prepovedmi.

Če hočeš otroke voditi z zapovedmi in prepovedmi ter s temi združenimi nagradami in kaznimi, se zbudi v njih nevolja in odpor proti poveljniku, težnja, da bi se ognili njegovim ukrepom. Če prestane zveza z zakonodajalcem, se pojavi razbrzdanost, ker ne obstoja nikaka ovira več, ki bi onemogočila utešenje do sedaj zatrtih želja.

Pustite otroku njegovo voljo, pa bo dobro! Zgražate se radi te trditve? Čemu so potem vzgojitelji, če sme otrok vedno delati po svoji glavi?

Vzgojitelj naj privede goienca do tega, da bo **sam hotel in delal dobro**, ne pa zato, ker drugi to zahtevajo, ali ker bo v pozitivnem slučaju nagrajen in v negativnem kaznovan.

Žene in razorožitvena konferenca.

8,300.000 podpisov so nabrale žene v 56 državah in jih jej predale v slavnostnem sprejemu. Tudi mnogo

državnih zadružnih ženskih gild se je udeležilo tega zbiranja podpisov in predsednica Mednarodne zadružne ženske gilde s. Emmy **Freundlichova** ter njena tajnica s. Miss **Enfieldova** sta bili navzoči pri predaji teh podpisov. Konferenca je vrinila cel poseben dan, dan prošnje, v svoj program, da lahko sprejme vse: zastopnike cerkva, lig za Društvo narodov, študentov, žena, strokovnih organizacij in socialistov. Med tem ko je pri drugih organizacijah mogel govoriti samo po en govornik, so prišle žene v sklenjenem pohodu v dvorano. Najprej predsednice 15 organizacij, ki združujejo 40 milijonov žena na svetu, potem po štiri zastopnice vsake države, od katerih je nosila vsaka zavoj od celotnih 8 milijonov podpisov. Velika množina podpisov je bila natovorjena v avlo pred dvorano, kajti bilo je mnogo zabojev in zavojev, ki jih žene same niso mogle niti odpremiti. Miss **Dugman**, predsednica stalnega odbora, ki je vodila zbiranje teh podpisov po vseh državah, je prečitala za tem v imenu udeleženi organizacij adresu, v kateri je naslovljen na delegate konference apel (poziv) mater in žena, da naj dovedejo to konferenco do kakega uspeha. Samo ako bodo vsi narodi razorožili, potem ne bodo velike žrtve svetovne vojne zaman. Ako pa bo ta konferenca narode razočarala, potem se bo volja narodov uveljavila na drug način, kajti množica narodov, mater in žena hoče miru. Predsedniku je bila izročena adresa, na kateri so pregledno zbrane vse dežele in število podpisov, ki so bili nabrani, in ki bo ostala zgodovinski dokument za vse večne čase. Predsednik konference s. Artur Henderson se je ne samo zahvalil ženam za njihov trud, nego je na koncu, ko je sprejel prošnje in želje vseh žena, posebno pohvalil delo žena in jih prosil za nadaljnjo podporo. Ob tej priliki se je vršila tudi cela vrsta velikih ženskih zborovanj in sprejemov, pri katerih so govorile žene iz vseh delov sveta. Tedaj je imela tudi s. Emmy **Freundlichova** sledeč govor:

»Često imam priložnost priti v Ženevo in udeležiti se zasedanj Društva narodov, ali vedno, kadar se udeležim teh sej, sem edina žena, ki je navzoča. Zato pozdravljam s posebnim veseljem, da smo to pot prišle skupaj v tako velikem številu in smo odprle vrata te palače zato, da se je slišala — čeprav samo en sam dan — na razorožitveni konferenci tudi beseda narodov. Upamo, da je ta dan začetek, ko si bodo žene brezpogojno v Društvu narodov pribori-

le enakopravnost, ono enakopravnost, ki je v pravilih Društva narodov že zagotovljena. Obenem pa upamo tudi me, da bodo vse države, in predvsem Švica, katere gosti smo, spoznale, kakšnega pomena je enakopravnost žena za razvoj človeštva in da bodo dale vse države ženam one pravice, ki jim danes še manjkajo. Dovolite zdaj, da vam predstavim našo organizacijo, katero imam čast zastopati. Mednarodno združeno žensko gildo, najmlajšo med velikimi mednarodnimi ženskimi organizacijami. Naša gilda je bila ustanovljena l. 1921 po vojni v Bazlu in Švica je torej njena rojstna država. Zadržarice so del velikega združnega gibanja, ki šteje danes 70 milijonov članov in ki združuje vse dele sveta in vsa plemena. Me hočemo pridobiti žene za dva velika ideala, za dve misli.

Gospodarska kriza, ki ograža dandanes obstoj vsakega človeka, pa naj bo na tem ali onem mestu, naj bo bogat ali reven, nihče si ni gotov svojega življenja, nas uči, da trpimo radi pomanjkljive in nepravilne organizacije obstoječega gospodarskega reda, in me družinske matere imamo nalogo, poslanstvo in dolžnost, storiti vse, da pridobimo vsaj za svoje otroke gotovost obstoja in s tem gotovost življenja. Samo z reorganizacijo svetovnega gospodarstva, ki bo upostavila ravnotežje med produkcijo (izdelavo) in porabo (potrošnjo, konzumom), da bo gospodarstvo prenehalo delati samo za dobiček in bogastvo posameznika, ki bo težilo samo za tem, da krije potrebe celokupnosti, bodo mogli biti vsi ljudje srečni, ker bodo imeli zagotovljen svoj obstoj. Žene so one, ki morajo kriti vsakdanjo porabo vseh ljudi. Zato jih učimo, da naj postavljajo s svojo kupno močjo temelje novega gospodarskega reda in sicer zato, da bo stopil namesto anarhičnega gospodarstva sedanjosti, ki uničuje s krizami in spekulacijo vse ono, kar hočemo me zgraditi v naši rodbini — nov sistem, ki ne bo poznal nobenih kriz, ker bo svet organiziral smotrno. To je cilj združnega gibanja, to je naš cilj. Poleg gospodarske krize je to vojna, proti kateri se moramo me žene boriti, kajti me, ki ustvarjamo življenje, ne moremo dopustiti, da bi se ta življenja uničevala. Moderna vojna ni več vojna od včeraj, kjer sta odločevala junaštvo in ženjalnost vojskovodij, to je vojna tehnike, vojna, ki je postala peklenski stroj, vražja mašina, ki grozi vsem. In zdaj obenem tudi vidimo, kako na Vzhodu ne uničujejo samo vojakov, nego tudi otroke in matere. Tehnični stroj požira bla-

gostanje vseh narodov, on je malik, kateremu žrtvujemo otroke in bodočnost. Kaj vse bi mogle napraviti dragocenih dobrin, hiš in kolonij, socialnih ustanov za otroke in žene, ako bi bili pripravljeni uničiti ta stroj. Zato velja naš boj predvsem uničenju tega stroja, uničenju vseh oborožitev v vseh državah in pri vseh narodih. Ne pozabite pa — prihajam iz dežele, ki je razorožena (Avstrija) — da so nam obljubili, da bodo zmagovalci razorožili v isti meri, kakor so bili razoroženi premaganci z mirovnimi pogodbami. Ničesar ne smemo obljubiti, česar ne mislimo izpolniti ali držati. Take zatajene in neizpolnjene obljube ne vodijo do miru, marveč uničujejo medsebojno zaupanje, ki je nastalo med narodi in vsak sporazum in vsako sodelovanje med narodi je izključeno. Ako je danes nastal v Nemčiji hitlerizem in ovira demokratični razvoj Nemčije, tedaj ima vse to svoje korenine in svoj povod v tej neizpolnjeni obljubi, in ako obstojijo v poraženih državah nezakonite armade, je to le reakcija na pomanjkljivo razorožitev zmagovalcev. Nezaupanje bomo premagali samo tako, ako bomo upostavili brezpogojno enakost med vsemi narodi, in ako bomo varovali velike ideale človeštva, ki so bili kupljeni in branjeni s toliko množino krvi, ako bomo upostavili svobodo, enakost in bratstvo med narodi. To se bo pa lahko zgodilo samo tedaj, ako bodo razorožili vsi narodi v enaki meri. Kdo pa naj dela požrtvovalnejše za te ideje, kdo naj izpolnjuje požrtvovalnejše obe ti dve poslanstvi kakor matere, katerim se kar naprej pripoveduje, da je njih posebna dolžnost varovati in preskrbovati otroke. Da, cela desetletja se nam je odrekalo politične pravice, ker se je menilo, da pripadajo žene samo otrokom. Gotovo, biti mati svojih lastnih otrok, to je veliko in sveto poslanstvo, ali vse to je kolikor toliko spet sebičnost, kajti v naših lastnih otrocih ljubimo vendar same sebe. Večje, čudovitejše in svetejše pa je to poslanstvo, ako ljubimo vse otroke, ako skrbimo za vse otroke, ako hočemo biti matere vseh otrok. Biti matere sveta, to je velika naloga žena in zato velja naš boj rešitvi otrok vseh narodov. Nikdar naj ne onemi klic mater: **Dol z orožjem! Dol z vojno! Naj živi varnost narodov, naj živi mir!**

Po »Haushalt und Heim-u«. —n.

Matere žalujejo!

Pred nedavnim časom je bila odgodena razorožitvena konferenca in sklenjeno je bilo, da naj bi se nada-

ljevala šele prihodnje leto. Skoro pet mesecev je zborovala v Ženevi in žene vsega sveta so si prizadele zelo mnogo truda in dela, da bi prisilile zastopnike vseh vlad, da naj uslišijo zahteve mater in naj uničijo vse orožje na svetu. Ali še vedno so izdelovalci in tovarnarji orožja in streliva močnejši kakor pa matere vseh narodov, še veljajo za vlade vseh držav zahteve generalov več kakor pa zahteve mater, še so drugi faktorji, ki pridobivajo iz priprav na vojno moč in denar, ubranili vladam, da bi te uničile vse orožje, kar ga je na svetu. Vsekakor pa so bile izpolnjene nekatere zahteve mater, vendar te izpolnjene stvari daleko zaostajajo za željami mater, za katere so se te borile.

Vladam so priporočene v izvedbo sledeče točke, ki jih je konferenca sprejela na zaključku posvetovanj: Pod določenimi pogoji naj bo prepovedano metanje bomb iz zraka, in da bi se to odpravilo za trajno, se morajo odpraviti vsa bombna letala. Z mednarodnim sporazumom se mora tudi preprečiti, da bi se v slučaju vojne izpremenila oz. preuredila trgovska in potniška letala v bojna letala. Konferenca prepoveduje dalje vse oblike kemične vojne, to je vse oblike vojne s plini in zažigalnimi predmeti. Vsi vojaški proračuni morajo biti znižani za določen odstotek. Poleg tega je bilo dogovorjeno, da se bo uvedla mednarodna kontrola, ki bo nadzirala razorožitev v vseh deželah, za kar bo imenovana stalna mednarodna razorožitvena komisija. Dalje bo ustanovljena podkomisija, ki bo izvajala kontrolo vseh podjetij, ki izdelujejo orožje, pa naj pripadajo državi ali zasebnim lastnikom, da se bodo na ta način lahko izvajala vsa določila, ki jih je sprejela ta konferenca.

To so sicer res samo začetki, vendar smo me žene želele, da naj se takoj določi, za koliko se morajo oboroževanja v vseh državah znižati, kajti le s tem, da se ne bo izdelovalo nobenega novega orožja in izvrševalo novega oboroževanja, je zagotovljen svetovni mir.

Ker smo pa me žene nezadovoljne z uspehi na tej konferenci, moramo zato tem bolj marljivo in uspešno pridobivati ljudi za idejo svetovnega miru. Letošnja jesen, ko bodo zasedale sicer posamezne komisije zgoraj omenjene konference, mora biti posvečena temu delu in treba je pripraviti ljudsko mnenje in zavest na boj za ohranitev svetovnega miru. Če človek opazuje obnašanje ljudi, vidi, da štiriletna krvava vojna, ki je uničila toliko živih bitij, kakor v istem času še nobena vojna, ki je

uničila toliko zdravja, toliko ljudskih dobrin in narodnega premoženja, ki je ustvarila pravzaprav povode in pogoje za vse krize preteklih 14 let in današnje dobe; da vse te grozote niso v ljudeh mogle ustvariti pravega razpoloženja proti vojni in za mir. Poglejmo Nemčijo: kako dviga glavo! Sicer je to res vlada baronov, ki ima za seboj komaj eno petnajstinko nemških poslancev oz. komaj dvajsetino volilcev, ki zahteva izenačitev, pa ne v razorožitvi, nego v oborožitvi; vendar, kdo je bil oni, ki je ustvaril pogoje za njo in za njene zahteve? Kaj ni bil to Hitler s svojimi hakenkreuzlerji, ki pravi, da ima menda trenutno 13 milijonov ali 37% vseh nemških volilcev za seboj? Nemčija še ni prestala grozote in bede, ki je nastala zaradi katastrofe, pripravljene ji od kajzerskega oboroževanja in militarizma, pa drvi spet v novo oboroževanje, v nov militarizem in novo katastrofo.

Matere žalujejo. Iz vsega vidijo, da se razmere in okolščine, v katerih se bo vršilo nadaljevanje mirovne konference, niso izboljšale in da izgledi za uspeh niso vabljivi. Pri prvi konferenci so se rogali Japonci, ki so njeno otvoritev pozdravili s topovi na Mukden in z bombami na Šanghaj, ki so med njeno vršitvijo celo prezirali mednarodne predpise o eksteritorialnosti, ki so bili doslej navadno tako v časteh. Od tedaj imamo doli na Daljnem vzhodu samo premirje, v Južni Ameriki tudi premirje v novi vojni med Paragvajem in Bolivijo zaradi Gran Chaca, Nemčija rožlja z orožjem, medtem ko Italija sploh še nehala ni. In kakor v zasmeh vsemu, se tam v Južni Ameriki pulijo za dovoljenje, da bi vlade poslale ženske bataljone na fronto. O, ljudski duh, kaj spiš, kje blodiš, mar ne zanikaš sproti svoje ljudskosti?!

Matere, na plan! Pri vzgoji otroka začnimo z naukom o miroljubnosti, o mirnem sožitju posameznih ljudi, kakor tudi celih narodov in držav poleg sebe, nadaljujmo to pri vzgoji mož in dvignimo glas kot matere onih, ki so pri vojskovanju najbolj prizadeti. Ker smo ljudje, naj odloča pravičnost, naj odloča uvidevnost, naj odloča nepristranost, naj odloča tu duh in razum — ne pa gola, brahijalna sila orožja, kjer ni enakosti, kjer ni nikakega pravega razmerja, kjer odločajo vse močnejše okolščine in slučajji, skratka gola sila kakor pri zvereh.

Nikdar več vojne! Dol z vojno — živel mir!

Cv. K.

Fašisti sramotijo žene

Naši predniki, ki so se leta 1848 borili, krvaveli in umirali na barikadah za odpravo absolutne monarhije in za demokracijo, niso slutili, da bodo neki ljudje že po 84. letih na neverjetno sirov in brutalen način delovali po parlamentih za zopetno ustanovitev diktatorske sile.

Višek je dosegel neki član narodno-socialistične nemške delavske stranke, neki podpolkovnik izv. sl. in član pruskega deželnege zbora. 23. junija t. l. je zaklical ta »poslanec« v pruskem parlamentu nekim socialno-demokratskim poslankam na medklic: »Ali svoje sinove smo pa morale v vojni predati in izgubiti!« tole:

»Neumne koze ve, za to vam jih pa tudi delajo!«

—st—

Iz naših podružnic.

Jesenice.

»Zveza delavskih žen in deklet«, podružnica Jesenice, opozarja vse svoje članice, da naj poravnajo članarino, ker le rednim članicam, katere bodo imele članarino za mesec december že plačano in so članice najmanj od meseca junija tekočega leta ter so plačale tudi določeni prispevek, se bodo za Miklavža delila darila na Miklavžev večer.

Ker je naša podružnica narastla — kar nas zelo veseli in želimo, da se še najmanj potroji — in je naša družina pomnožena z okrog 500 otroci naših članic, kateri pridejo v poštev za obdaritev poleg članic-vdov, lahko izprevidite težkočo odbora, kateri potrebuje najmanj okroglo 11 tisoč dinarjev, da to svojo namero uresniči, kar bi pa še marsikatera vzela za malenkostno. Zato prosimo tudi članice, naj storijo svojo dolžnost.

Odbor.

S predavanji, katera so se pričela dne 8. novembra t. l., smo vsestransko zadovoljne. Želele bi, da naše ženstvo pri njih vztraja in pripelje na te naše večere tudi tiste, katere še stojijo ob strani. Če je komu potrebna izobrazba, je to žena, ker ona je steber vsega gospodarstva in družabnega življenja, ona je vzgojiteljica naše bodočnosti. Veliki socialistični mislec sodr. Bebel je rekel pri neki priliki: »Kadar bomo imeli izobražene žene, takrat bomo kulturni narod.« Narod, kateri skrbi za izobrazbo žene, napreduje v kulturi.

Želele bi pa tudi, da splošna predavanja posetijo moški. V spored nameravamo uvrstiti tudi eno za moške, in to s filmom. Na vsakokratnem predavanju se sporoči že tudi tema prihodnjega. Objavi se tudi z letakom pred Delavskim domom. Vršijo se redno vsak torek ob 7. uri zvečer. Nobena članica bi ne smela zamuditi niti enega!

Ženski shod v Zagorju.

Težke gospodarske razmere so prebudile tudi zagorske žene, ki so se doslej posvečale izključno samo svojim tradicionalnim gospodinjskim in materinskim nalogam.

Toda tudi naloge, ki jih nam ženam oznanjajo zlasti konservativni elementi človeštva, se more uspešno vršiti le, ako se ima potrebna življenjska sredstva. Ko pa teh začne primanjkovati, tedaj se tudi konservativna žena začne buditi in spraševati, odkod to prihaja in kam to vodi. Tudi ona začne terjati svoje pravice. Tedaj se tudi konservativna žena zaveda, da sedanji krivični družabni red krati in odreka njej in njeni družini najelemenarnejše pravice do človeka vrednega življenja. S prebujenjem žene se pa začne tudi njeno zanimanje za javno življenje.

To se je pokazalo tudi dne 16. novembra na javnem ženskem shodu v Zagorju in dvorana je bila polna zborovalk, ki so pazno sledile govorom ss. Arha in Šobra iz Zagorja ter sodružic A. Stanko in L. Brezar iz Ljubljane.

Po shodu so si izvolile pripravljalni odbor, ki ima nalogo pripraviti vse potrebno za ustanovitev Zveze delavskih žen in deklet.

Sodružice v Zagorju, na delo!
Ker le solidarnim je zagotovljena zmag.

Ptuj.

Tudi v našem mestu narašča brezposelnost, zato je naša podružnica izročila g. mestnemu načelniku vlogo, v kateri ga prosi, da bi i naša mestna občina uvedla akcijo za brezposelne v smislu predlogov Delavske zbornice. — Prav tako želimo in pričakujemo, da se bo tudi našo zvezo upoštevalo v novem proračunu in dalo primeren znesek za dečjo kolonijo. Prosile smo tudi, da bi se nam prispevalo za revne otroke naših članic za božičnico. Članice, udeležujte se sestankov in nam plačujte članarino.

ZDŽD, Ptuj.

Tiskovni sklad: Mohar, Ljubljana, Din 1.—